

Landskap: Skåne Upptecknare: Jørgen Lindgrist
Härad: Torna Berättare: Alfred Persson, Ö. Törn nr. 4
Socken: Ö. Törn, Lund Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1965 Född år 1903 i Bowderup

Uppteckningar om Ö. Törn efter ommu. fråge-
lista.
s. 1-13.

17/6

ACC. N:R M. 16746 /

DIVERSE FRÅGOR.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x f. år 1906

Lantbrukare A. Fess^{son} flyttade till Ö.T. 1931 tillsammans med sin^xhustru Henny Linnea. Bägge födda i Bonderup. Berättelsen gäller tiden 1931 till dags dato.

Alla kallade byn Skinnatörn, när A.P. flyttade in. Vet inte när man slutade med det.

Sedan 1948 finns det en branddamm i byn. På samma ställe låg en damm, där man sköljde sina hästar.

Gård nr. 4 en bland de älsta i byn. Den har aldrig brunnit. (Målning på gården finns från 1917, signerad Sandgren. Denne har målat av samtliga gårdar i byn).

Byn, husen utefter bygatan, byborna, de som bor vid bygatan. Stor kontakt mellan bönderna vid bygatan, inte utåt.

NÄRINGSLIVET .

Jordbruk.

Till 1917 ägdes gård nr. 4 av Per Anders Ohlsson, 1917-1931 av Per Olovsson, bägge döda. Gården på 30 tunnland.

Allmänt.

Inriktning på spannmålsproduktion hela tiden. A.P. hade kreatur, p.g.a. att man enligt Stiftsnämndens förordning var tvungen att ha det.

50 ha säd, 50 ha vall. A.P. odlar vanligast vete, vårsäd, betor. 1931 uppodlades 2 tunnland äng, dikades. På den marken odlades sedan säd och betor.

1932-33 dåliga år. 1938-39 var mycket bra år, därefter har lönsamheten bara ökat.

ACC. N:R M. 16746:2.

Åkerbruket.

Vete, korn, blandsäd vanligast, samt sockerbeter, och lite baljväxter, till djuren klöver. Hela tiden i samma propotioner. På 50-talet odlade A.P. någon gång oljelin, men det lömde sig inte.

7-skiftesbruk, jorden uppdelad i 7 lika stora delar. Växtföljd: träda, vete, sockerbeter, blandsäd, klöver, vete, korn. Ingen modern växtföljd.

Utsäde: Ibland eget ibland köpt från Weibulls i Lund. Ingen rensning hemma. Det skötte Centralföreningen. Lät spruta säden första gången omkring 1946, utfördes av Gustav Larsson, Hardeberga. (Maskinstation). Besprutning medels traktor. H. Larsson hade själv lantbruk, började spruta säden hos sig själv. Sedan blev "det bara så" att bönderna i trakten lät honom spruta sin säd också. Man "pratade" med honom då han for förbi.

A.P. har alltid använt kreatursspillning. Den spreds över åkrarna ren -ej uppblandad. Samtidigt har konstgödning används, köpta från Centralföreningen.

Märgling har inte förekommit under A.P.'s tid, men han har hört att bönderna i byn förr gjort det.

Jordbruksredskap. 1948 köptes traktor, innan hästar som dragdjur.

Plogar av olivertyp. de köptes genom försäljare, som kom ut till byn, från Anders Mattsson i Malmö. För tillfället har A.P. en övrrarumplog. Traktorsåningsmaskin skaffades 1959, innan hade A.P. en av märket Saxonica.

Sedan 1950 utför Maskinstation tröskningen. Tröskade själv dessförinnan. Självbindare sedan 1960. Använder en hackelsemaskin, som köptes 1930.

Hästvagnar med trähjul och järnring används fortfarande. 1948 skaffades "bilvagnar, köptes från byns smedja.

Malde i Lund hos Per Bengtsson till 1941. Köpte då en egen kvarn, en Sandbykvarn med liggande stenar.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:3

Trädgårdsskötsel.

Familjen har en liten köksträdgård. Odlar grönsaker bara till husbehov, inget till avsalu. Tomater har alltid odlats.

Boskapsskötsel.

3-6 kor, 10 ungdjur, 4 hästar till 1937 därefter 2-3. Hästarna behövdes inte, då de moderna redskapen kom. Från 1956 ingen häst. 3 modersuggor. Hönsbeståndet har varierat. Innan 1950 fanns inget särskilt höns hus och då kunde man inte hålla så många höns. Sagda årtal byggdes ny stallänga med höns hus. Då köptes flera höns. Äggen säljs till handlare i Lund. Ungdjur till köttproduktion. Har alltid sålts till Scan, även hästar. Hushållsgrisar slaktades hemma till husbehov. Det är numera förbjudet. De dödades med skjutmask, ibland genom klubbning. Slaktare i Ö. Y? A. P. har hört att Anders Ohlsson, som brukade nr 4 till 1917 slaktat. Till ~~gård~~ gården har hört en utbyggnad, som kallades "slakteboa". Finns med på Sandgrens tavla. Andra djur slaktades av Scan. Familjen äter inte hästkött. "Oh, nej, hästen är ju som en gammal god vän!" "Det fanns till och med en bonde, som inte kunde äta sina grisar, utan köpte fläsk från stah."

Mjölkning 2 ggr. om dagen året om. De första 10 åren (1931-41) mjölkades korna 3 ggr. om dagen. Man slutade med det, sedan man märkt, att man fick lika mycket mjölk ändå. Dessutom var mjölkningsen kl. 11 besvärlig för husmor, som skulle ha middag färdig vid samma tid.

Mjölkningsmaskin skaffades 1950, 1937 mjölkkylare. Innan sattes mjölken i vattenbaljor. Man hade vanlig sil med vadd.

Fru Persson har kärnat någon gång "på skoj", samt då djuren hade "mulan" och mjölken inte fick säljas. Har ingen kärna utan vispade i grädden i ett kärl. Fru P. ystade i sitt hem, ej sedan hon flyttat till Ö. T..

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ingen separator. A.P. har hört att Anders Ohlsson hade en. Han tog upp mjölken från de närliggande gårdarna och körde till stan med den, där han hade mjölkaffär. Måste ha varit omkring 1900.

Mjölken hämtades av mjölkskjuts, först häst sedan traktor och nu med bil. Lundaortens andelsmejeri.

Åvel: kor- låglandsras, hästar - ardenner, svin - engelsk lant-
ras, höns - korsningar av Leghorn + Rhode Island, Plym-rock,
nu sist Shashaver.

beten; utomhus grönfoder och valla, inne betmassa, halm, hö,
foderbetor. Korna släpptes ut efter midsommar, ungdjuren i maj.
Djuren tjudrades. De gick ute till början av oktober.

Sjuka djur behandlades av vetrinär, de fick sprutor eller
medicin. Innan sprutor blev vanliga kunde djuren få 96% sprit.
Vetrinären kastrerade, Scan avlivade.

Gården består av 3 byggnader, 1 mangårdslänga, 2 stallängor. Ena
logglängan ombyggd (helt nybyggd 1950). De andra byggnaderna är
från 1880.

BINÄRINGAR .

Hantverk och industri.

Bihantverk: Wilhelm Larsson, från Sandby, var byns
allt i allo, snickade, lagade, hjälpte till med allt. Var sam-
tidigt dräng hos Magnus Öns. Slutade i Ö.F. 1932 och bor nu
i Galgevången.

Yrkeshantverk: Bröderna Ahlströms smedja. Lades ned 1962.

Affärs- och servicerörelser.

A.P. har hört talas om, att det skulle ha
funnits en lanthandel i byn.
Nya rörelser är bensinstation och motellet La Strada vid Get-
ingevägen. Ägs av en holländare. Ingen från byn arbetar där.

ACC. N:R M. 16746:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Andra utkomstmöjligheter på orten?

Uthyrning av rum eller hus till sommarvästar eller studenter förekommer inte. La Stada var skola för Ö. Lorns barn till 1948.

Förändringar i närings- och befolkningsstruktur.

På de senare åren har några av de yngre flyttat ut. Annars har det inte blivit några stora förändringar. Familjens son, född 1934, arbetar då och då i Lund. Sedan maj 1965 på bibliotekstjänst i Tuna. Dessförinnan har han arbetat 3 år på St. Lars. "Ungdomen vill tjäna mer pengar." Att alltid arbeta hemma är inte så lönsamt. Sonen skulle ha övertagit gården men gång. Han trivs på landet.

Ett fåtal ungdomar i byn har flyttat ut på grund av giftemål.

Ingen sommarstugubebyggelse i byn.

ARBETSLIVETS OCH ÄGANDERÄTTENS ORGANISATION.

Gårdshushållens arbetsorganisation.

Alla hjälpte till där de behövdes.

Familjen - 3 personer.

tillfällig arbetskraft anlätades vid betskörd, "höst", vårbruk.

Ibland fortfarande.

De första 10 åren på gården hade familjen dräng och jungfru.

Man fick tjänstefolket genom arbetsförmedlingen eller genom annons. Tjänstefolket var stadsbor, arbetare.

Jungfrurna slutade eftersom de inte längre ville vara på landet.

Alla flickor ville till stan. Drängen fick sluta, då han inte behövdes längre. Man stannade i 11 år, sedan kunde sonen ta vid.

Karlarna skötte allt utearbete. Musmor fick hjälpa till ute vid skörd, och när hon annars behövdes, även pigan arbetade ute.

Det var också hennes uppgift att mjölka.

Under de 10-15 första åren började arbetet klockan 7,

ACC. N:R M. 16746:6.

slutade vid 6-tiden på kvällen. Numera början man kl. 7 och slutar kl. 17. Arbetstiden varierar beroende på väder och årstid. När man är sin egen, kan man röta lite som man vill. Maskinerna har underlättat arbetet och förkortat arbetstiden.

Kooperation.

Det har alltid varit ett stort samarbete mellan byns bönder. A. P. har varit med i bolaget om tröskan. A. P. har alltid varit med i Lundaortens mejeri förening, Centralföreningen, Scan.

SOCIALA GRUPPER OCH RELATIONER.

Bönderna.

Det finns inga självägande bönder i byn. Arrendevillkoren i stort lika. Nr. 4 har alltid haft lite bättre villkor, jorden bättre. Den ekonomiska standarden bland bönderna lika.

Hantverkare.

Hantverkarna umgicks med bönderna. De bjöds alltid med på fester och dylikt.

Tjänstefolket.

De behandlades såsom medlemmar i familjen. De bodde i särskild dräng- och pigkammare. Åt tillsammans med husbondefolket, vid samma bord och samma mat. De deltog inte i husbondefolkets fester, endast vid jul, såvida de inte reste hem. Husbondefolket deltog inte i deras familjehögtider, men man bakade alltid en tårta åt dem, som hade födelsedag.

Tjänstefolket tilltalade fru P. med frun + efternamn, herr P. med bara efternamnet. Husbondefolket tilltalade tjänarna med förnamn.

Muntliga befallningar direkt från husbondefolket.

Tjänarna umgicks med andra tjänare i byn. De deltog inte i byns fester.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:7.

Läraren umgicks med de familjer som hade barh i skolan.
Alla kände honom.
Positiv inställning till stadsbor. Numera umgås man mera med
stadsbor än förr.
Äktenskapspartnern häntades utombys.

BOSTAD OCH HEMINREDNING.

Bostaden består av 3 rum, kök, och jungfrukammare, nu sonens
rum. Vardagsrum, matrum, sal, spiskammare. Salen tidigare delad i
2 rum. A.P. tog bort ena väggen, när familjen flyttade dit.
Hade hantverkare till hjälp.
Gäster togs emot i matrummet. Nattgäster - endast föräldrar och
syskon - fick sova i extrabäddar i sal och vardagsrum.
Köket ombyggt 1939, el.-spis insattes. Den gamla järnspisen
finns fortfarande kvar.
Rummenvärms upp med oljekammin och el.-element. Kakelugnarna
togs bort 1950, järnkamminerna sattes in istället. En liten
kakelugn finns bevarad. Den är rund, ungefär meterhög och i
svart tegel.
Vattenledning drogs in 1942, avlopp fanns då familjen flyttade
in. WC och badrum finns inte.
Oljemålad bård på väggarna längs taket. Tapetserades över 1930.
I vardagsrummet var alla väggarna målade. A.P. trodde att det
varit så i alla hus i byn. Farstun var också malad, "marmo-
red", tapetserades över 1960.
Man tapetserade över väggarna ^{i vardagsrummet} därför att de såg "så kalla ut"
med färg på. I de övriga rummen har alltid funnits tapeter.
Vorkmatta fanns i vardagsrummet vid inflyttningen. Brädgolv
i de andra rummen. Nylagt 1950.
Nya möbler har köpts då och då. De gamla brändes upp. Familjen
köpte nya möbler vid sitt giftermål 1930. Köptes i Dalby.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:8.

Finnstolar finns i köket. Fru P. har alltid haft hemvävda gardiner och har det föttfarande. Likaså heåvåvda mattor. Stora mattor till rummen började fru P. väva 1939. Vävt nya efterhand "man fått råd." Rullgardiner har funnits, men tagits bort. Prydnadsträdgården omlagd två gånger. I. buxbomshäckarna sattes om, 2. 1945 lades gräsmatta och gångarna mellan häckerna grävdes upp. Buxbommen togs bort.

MAT, DRÖCK, HUSGERÅD OCH MÅLTIDSEDER.

Efter slakten äter man lite bättre mat. Inga bestämda maträtter på vissa dagar. Mjölk drickes vid alla måltider. Det har man alltid gjort. Kaffe 3-4 ggr. om dagen. Te någon gång om kvällarna. Hästkött äter man inte. (Se under Goskapsskötsel). Korv gör Fru. P. själv.

Fisk: torsk, spätta, sill, kummel, även ål och makrill. Vid midsommar ätes rökt ål och färsk potatis.

Familjen äter mycket grönsaker. Apelsiner ätes mest på vintern, de 4 första åren, var sydfrukter en ovanlig företeelse.

I handelsboden köps kaffe, socker, sill, kryddor. Kött från Scan-bilen.

Bakugnen revs ut 1939, placerades istället i tvättstugan.

Innandess bakades allt bröd hemma. Sedan köptes brödet från Divongs brödbil, Sandby.

Fru P. konserverade mycket, kött, köttbullar, leverpastej, grishals, revbensspjäll, kottletter. Syltade och saftade. Äppte in äpplen, päron, jordgubbar, Numera endast syltning och saftning. Burkarna förvaras i källaren.

Familjen äter lika mycket kokt som stekt mat.

Frysbox 1960. Assistent 1942.

3 måltider om dagen. Frukost kl. 7, middag kl. 12, kvällsmat kl. 18. Kaffe två ggr. däremellan.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:9.

Alla äter på en gång. Måltiden intas i köket. På helger i matrummet, på annan servis och vit duk.
Mjök och öl till maten, sprit endast vid fester.

TEXTILIER OCH KLÄDER.

Fru P. har vävstol. Fick den med sig hemifrån, då hon flyttade till O. F. Väver gardiner, mattor tidigare även dukar och prydnadssaker. Har ~~lärt~~ lärt sig väva av moderh.
Fru P. sydde till ungefär 1950 sina kläder själv - inte kappor. Symaskin köptes 1930. A. P. syr hos skräddare eller måttbeställer i affär.
Trätofflor vanligast både om sommare och vinterh. På söndagar vanliga läderskor. Skomakere i Lund anlitas.
Äldre textilier:

Kudde från början av 1900, vävd av fru P. s moster, opphämta.
Kudde från cirka 1850, opphämta, vävd av fru P. s mormor.
Dyna från början av 1900, vävd av moster. Andra kuddar och dukar.
Två dukar (eg. väggtäcken) vävda av modern före 1900.

SJUKVÅRD OCH HYGIEN ?

Läkare har alltid snlitats vid svårare sjukdomsfall. Fam. P. har aldrig besökt någon klök, men har hört talas om Asumsgubben.
Fru P. födde sin som på BB.
Familjen har alltid kört till badhuset i Lund Igång i veckan.
Numera har de själva varmvatten och dusch.
Ingen ohyra. Mot råttor används råttgift.
Fru P. städar lite varje dag. Storstädning varje lördag.
Under de första åren var kvast och sopborste de enda hjälpmedlen. Tvättmedel - Persil, Radion.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:10-

Dammsugare skaffades 1939.
1939 iordninggjordes en tvättstuga, dessförinnan all tvätt i köket. Man tvättade var 4:e vecka. 1939 köptes tvättmaskin, fru P. tvättar lika ofta med den.
Vridmaskin och centrifug skaffades 1930 liksom el.-järn och träangel..

SOCIALVÅRD.

Fattiga familjer fick kommunalt understöd. Kommunhuset var fattighus, där fanns fyra lägenheter. De fick så mycket pengar de behövde.

Bönderna skaffar sig lägenhet någonstans, när de blir för gamla. Magnus Jöns byggde sig ett hus vid sidan om det gamla när han drog sig till baka. Inte ovanligt att föräldrarna bott kvar på gården, när barnen övertgit den.

FAMILJ SLÄKT OCH HEMLIV.

A.P. och fru P. sade alltid mor och far till sina föräldrar. Deras son säger också mor och far, någon gång du, till dem. Ingasärskila tilltalsord till släktingar.

Familjen P. hade barnvagn åt sin son. Bärge föräldrarna har haft hand om uppfostran.

Kvällarna tillbringades alltid i hemmet - även nu - Man lyssnar på radio läser. Kortspel förekommer sällan, endast vid fest. Hela familjen har alltid gått till sängs vid 9-tiden.

På söndagar sitter man uppe lite längre. *fru. Persson*
Släktingar kommer ofta på besök om kvällarna och (de) åker ofta och hälsar på dem också.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746: //

BEMÄRKESEDAGAR I FAMILJEN.

Dop. Sonen är döpt på BB. Inget dopkalas. Dopgåvor från släktingar. Ingen annonsering. På den tiden var det endast bättre folk som annonserade.

Svenses och möhippa. Numera vanligt.

Bröllop. Firades hemma, vigsel i kyrkan. Numera på restaurant. Silverbröllop och guldbröllop. Firad inom den närmaste kretsen.

Födelsedag och namnsdag. Jämna år firas mest samt alltid 25 och 35 år. 50 år firades förr bland byborna med stora kalas, middag eller supe'.

HELGER OCH FESTDAGAR.

Nyår. Vakas in hemma ibland tillsammans med några släktingar.

Påsk. Numera går barn omkring utklädda till påskkäringar, bara på sko. De tigger inte. Famölje går till kyrkan långfredagen och påskdagen. Åter normalt med ägg. Då sonen var liten målades äggen.

Valborgsmässoafton. Man har alltid haft eldar i byn.

Pingst. Förr alltid utflykt på annandag pingst till Bökeberg, både ungdomar och gamla.

Midssommar. Familjen brukar ha en liten stång på bordet.

Allhelgonadag. Kyrkbesök.

Advent. Familjen har alltid haft ljusstake och stjärna.

Lucia. Ingen Lucia. Lussekatter köpes.

Jul. Fru P. bakar fortfarande till jul. Man ser alltid på julsmyckningen i stan. Julklappar, jultomte och julgran har man alltid haft. Man doppar inte i gryta. Hemmet pyntas med juldukar och julbonader. Förr hade man halmbock.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16746:12.

NÖJEN UMGÄNGESLIV SPORT.

Herroch fru P. var 1960- 63 med i en studiecirkel anordnad av CKF. Den hölls i hemmen.
Kyrklig syförening har funnits i 60 år. Man träffas var 14:e dag i hemmen.
På senare år har A.P. deltagit i stadens föreningsliv, RLF, Cp Radio skaffades 1930, TV 1961

RELIGION.

Familjen tillhör statskyrkan. Man är positivt inställd till ~~statskyrkan~~ frikyrkan.

KOMMUNIKATIONER, HANDEL, KONTAKTEN MED STAN.

Kommunikationer

Bygatan asfalterades på 1960-talet.
Cyklar var vanligt på 1930-talet, då familjen flyttade till byn.
Ivar Nilsson är den ende som haft motorcykel.
Bilar blev vanligt på 1950-talet.
Ordad postgång med brevbätare.

Handel. Clemenstorget och Mårtensstorget besöktes. Förr fanns också marknadsplats vid Centralföreningen. Under de första åren stod fru P. på torget och sålde, ägg, höns, tuppar, slutade med det, eftersom man kunde bli av med varorna ändå.
På 1930 besöktes A.P. ofta av en blind försäljare från Lund. Han sålde borstar. Även judar vandrade omkring och sålde, de flesta kom långt bort ifrån.
Familjen har handlat hos Paul Bengtsson, Mårtensfatan - hade installation - och hos Albin Perssons eftr.. Nu handlar man på Studentgatan, Molins, Lämnanar in ägg där.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R

M. 16746:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

A.P. handlar sina kläder hos E. Lindgren, fru P. lite överallt.
Möbler köper man i Dalby.

A.P. anlitade Wilhelm Larsson, snickare, murare. Han bodde i byn
för en 30 år sedan.

Kontakten med stan.

Familjen åkte in till Lund varje lördag. Numera blir det när
"det bär sig." Tjänstefolket åkte till stan ensamma på lördagen.

Man brukar åka in till Lund och se Lucia, karnevalen samt
till 4:a maj.